List 12. **NOVICE** Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 23. marca 1881.

Obseg: 30 milijonov! — Katera goveja plemena so najprimerniša za slovenske pokrajine? (Konec.) — Kakošna trtna plemena naj se izbirajo za nograde dolenjske? — Gospodarske novice. — Hude pijance pijančevanja odvaditi. — Minister pravosodja baron Lasser in njegov ukaz sodnijam kranjskim leta 1862. — Slavjansko časništvo. — Umor cara ruskega Aleksandra. — Noč. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

30 milijonov!

S tem napisom pričenja velecenjeni dunajski kmetijski časnik „Wien. landw. Zeitg.“ na 1. strani svoj list od 12. dne t. m.

Radovedni začnemo čitati ovi članek, da izvemo, kako v časnik, ki je kmetijskemu nauku in kmetijskim interesom posvečen, pride napis: „30 milijonov!“ In kaj najdemo? Na veliko veselje svoje našli smo novico, da to, za kar se je navedeni časnik uže lansko leto tako možato potezal in so po njem tudi „Novice“ svojim bralcem poročale, se je spolnilo, — namreč to, da južna železnica je z letošnjim letom pričela v državno blagajnico plačevati dohodnega davka (Einkommensteuer) 3 milijone gold. in ga bode po postavni pogodbi z vlado plačevala prihodnjih 10 let, tedaj bo v 10 letih državni blagajnici došlo 30 milijonov gold. Lep denar, lepa pripomoč državni blagajnici, kateri vsako leto več milijonov gld. zmanjka, da mora zato na nove dolgove ali na nove davke misliti.

Južna železnica se pelje po veliko deželah skozi mnoga mesta, trge in vasi, predno pride v Trstu do morja, in za vse te prostore, skozi katere se vozi in za vožnjo ljudi in blaga bogat dobiček vsako leto vleče, ni dosihmal nobenega dohodnega davka plačevala, a tudi za naprej, to je, od leta 1880., kakor je po pogodbi z vlado zavezana bila, se je na vse kriplje branila tega davka, judovski časniki pa so jej pritrkovali na vso moč. Al sedanje ministerstvo se ni dalo potentati, da bi lačna vrana sito pitala, in zdaj plačuje južna železnica 3 milijone gold. na leto od svojih dohodkov in bo po vseh linijah, kjer se vozi, mestom, trgom in vasém dotične priklade morala plačevati, kar bo tem na precejšnjo korist.

Vse to ni malenkost — pravi „Wiener landwirth. Zeitg.“ — ki se po pravici ponaša s tem, da je dolgo in dolgo v svojih listih vrtala in vrtala, da teh 30 milijonov ni zaspalo. „30 milijonov — piše — ni malenkost tudi za bogato državo, velika nesreča pa bi bila, če 30 milijonov izgubí država, katera je, kakor Avstrija, v tako silnih denarnih stiskah. Lahko je verjeti, da so se gospodarji južne železnice z različnimi pretvezami branili, od svojih dohodkov leto in dan 3 milijone dati v državno blagajnico in tako lastni dobiček si zmanjšati, al poštena, za blagor državni skrbna vlada ni smela prezreti, da bi bila državni blagajnici vkradla vsako leto te 3 milijone in jih kot plačilo naložila drugim davkopačevalcem, ki uže tako komaj životarijo pod davkovskimi bremeni.“

Vredništvo navedenega kmetijskega časnika se tedaj raduje, da se mu je posrečilo, sodelovati o tem, da južna železnica donaša zdaj 3 milijone vsako leto državni blagajnici in bode po pogodbi v 10 letih donesla 30 milijonov, katerih so po takem drugi davkoplačevalci za državne potrebščine osvobodeni. Zahvaluje se pa tudi drugim časnikom, da po njenem zgledu niso molčali, ter vlado opozorovali, na pritisne železnico, da plača, kar je po postavni pogodbi plačati dolžna. Tudi „Novice“ niso molčale.

Katera goveja plemena so najprimerniša za slovenske pokrajine?

Spisal prof. F. Povše.

(Konec.)

Kakor sem navel izvrstnosti Unterwaldenskih govéd, tako tudi ne smem zamolčati, kar je manj ugodnega na njih. Dobro sladko senó zahtevajo, kislega ne marajo, a saj tudi drugače ni mogoče, ker so na trdih goratih tleh izrastla. Pa tudi silno draga so. Goriški kmetijski družbi je Unterwaldenska gospodarska družba, ki je priskrbela 10 mladih bikov, zaračunila vsakega (1—1½ let starosti) po 200 gold. in krava veljá 300 do 350 gold.! Poleg tega pa še daljni transport, tako, da le premožni gospodar more misliti na to, da zboljša svoja goveda z Unterwaldskim plemenom. Sl. ministerstvo kmetijstva pa naj bi to pleme še naprej kupovalo za kraške kraje, da ž njim povzdigne ondotno revno govedorejo, pa tudi blagostanje, kajti Unterwaldenska goveda, sloveča po obili molži, so kakor vstvarjena za trda tla.

Naj bi tudi marljiva kranjska kmetijska družba poskusila to pleme za zboljšavo govedoreje po Notranjskem na Krasu, kakor to dela za goriški Kras goriška družba, katera je moj predlog sprejela in je zadovoljna z izidom dosedanjih poskušenj. Tudi sl. ministerstvo kmetijstva je odobrilo, da se ima vprihodnje le Unterwaldensko pleme rabiti za zboljšanje kraških goved.

Prepričan sem, da pride še čas, ko se bo tudi po Kranjskem skrbelo za take plemenske junce, ker ž

njimi se ne bo le veča mlečna sposobnost, temuč tudi popolniša telesna oblika in posebno zadnji del života, ki je pri muriških govedih nekoliko pomanjkljiv, zboljšati dala. Unterwaldenska goveda so kaj lepo vstvarjena, posebno v zadnjem delu života.

Nikakor pa nočem po vse zametavati domačega blagá, vsaj tudi domá se tù in tam marsikaj dobrega nahaja. V tem oziru opozorujem častite bralce le na oni spis o zboljšanji govedoreje, katerega sem pisal v lanskem letniku in povedal, kako so Angleži dosegli sedanje, po celem svetu za vpitanje tako zeló sposobno Shorthornsko pleme s tem, da so sè zbiranjem najsposobniše in najbolj ješče živine in sè stanovitnostjo to dosegli.

Ko bi se kak gospodar na Kranjskem potrudil, ne le iz svojega hleva, ampak sploh zbrati po Kranjskem najizvrstniše mlekarice, prepričan sem, da, če bi potem vedno le take rabil za pleme stanovitno od rodu do rodu, bi v 20 letih imel slovečo govejo čedo, odlično v molzni sposobnosti. Tako se nahajajo na Tominskem sicer majhne krave, pa za molžo prav dobre. V hlevu kmetijske goriške šole imamo tudi tako kravo, ki, če tudi majhna, je leto in dan dala 1900 lit. mleka.

Uže sedaj zahajajo celó Nemci iz ponosne Nemčije po krave v avstrijske planinske dežele in celó na Kranjsko; kaj bi še le bilo, ako bi imeli tudi kranjski živinorejci živino lepih oblik in odličnih lastnosti! Zato naj merodajni krogi vse poskusijo, da bo tudi Kranjec sè svojimi govedi slovel po svetu in privabil kupcev v deželo, ki bodo dobro plačevali lepo blago.

To so moji nasveti, po katerih naj bi se ravnali slovenski živinorejci pri izbiranji govejih plemen za izboljšavo domače goveje živine. Podajam jih na podlagi lastnega prepričanja, vsaj sem obhodil, od sl. kmetijskega ministerstva poslan, vse slovenske pokrajine in si prisvojil znanje krajnih razmer, katerim vsem zamorejo zadostovati našteta plemena: Za doline z lepimi in dobrimi travniki in obilno klajo je Pincgavski, za hribe (planine) zadovoljni Belanski, za kamniti svet pa Unterwaldenski rod; vsi trije dajo obilno mleka. Tretji je pa tudi za vprežne namene izvrsten, katerega sicer — če se ravná le za vprežno sposobnost, zamore nadomestovati Muriški rod, ki pa — to naj si tudi sleherni zapomni! — zahteva dobro sladko senó. Kjer pa gospodar nima sladkega sená, ampak kislo, tam bo morda Mariadvorsko pleme, katero je dokaj manj zbirčno, bolje zadostovalo; ono je hitre rašče, se ve da le srednje mlečnosti, za vprego tudi ni pretrdno.

Ne smemo pa pozabiti na prvi temeljni pogoj vspešniše živinoreje, to je, na marljivo oskrbovanje živine, na zadostno krmenje in na vodila umne živinoreje, ker le tako bodo tudi slovenski živinorejci dosegli to, kar so žalibog pred nami drugi deželani, na priliko, Pincgavci, Belanci, posebno se ve da Švajcarji, ki so si tudi resnično iz živinoreje prigospodarili in pridobili toliko, da njih blagostanje sme imenovati se prav dostojno, čeravno prebivajo v goratih krajih, kjer o poljedelstvu ni duha ne sluha.

Prav ima minister kmetijstva, odgovarjaje na domoljubno interpelacijo naših poslancev grofa Hohenwarta, če povdarja v odgovoru, da morajo posebno kmetovalci sami ožje se organizovati in sodelovati, da se zboljša njihovo sedanje res žalostno stanje. Učimo se tedaj biti umni poljedelci pa tudi umni živinorejci!

Kakošna trtna plemena naj se izbirajo za nograde dolenjske?

Spisal Majdič.

Zima leta 1879. in 1880. je nas Dolenjce, kakor tudi naše sosedne dežele ob mnogo lepih in zdravih trt pripravila Ker moramo toraj misliti na zasaditev novih vinogradov ter seči po druzih trtah, zato sezimo zdaj po boljših sortah. Predno se pa vsega tega lotimo, je prvi pogoj srečnega vspeha izbira pravih sort za našo dolenjsko stran. Govoriti bi nam sicer bilo potrebno, še poprej o pripravi sveta za nasaditev novih vinogradov, a o tem so nas pa uže „Novice“ lansko leto poučile, po navodu gosp. vodje R. Dolenca.

Gotovo bi bilo marsikateremu všečno, ako bi naštel nekatere boljše sorte za Dolenjsko. Te-le so:

1. Grganja, tirolska sorta. Ona rodí močno in rada, a rast njena ni nič kaj korenjaška in bolj slabotna. Ona ima posebno to dobro lastnost na sebi, da prav kasno odžene, pri vsem tem pa vendar zgodneje dozori, kakor marsikatera druga sorta. Vsled te kaj dobre lastnosti bila bi posebno za nas Dolenjce kaj pripravna, kèr tolikokrat trpimo po spomladanskem mrazu. Vino iz te bele sorte ni nobene posebnosti, a vse eno bi smeli ponosni biti, ako bi bilo naše sedanje tako, kakor je to.

2. Slankamenka in Rožica, slavonski sorti. To ste sorti izvrstni, kar se tiče kvantitete vina. Oni rodite grozde posebne velikosti; reči smem, da čez tri grozde ne spravi Dolenjec v svoj škafček, ako se spomnim na grozde, koje smo občudovali na trtah slapenske vinorejske šole Vino iz teh dveh sort pridelano je bolj mehko; kar se tiče kvalitete, prav dobro. Slankamenka (bela) in Rožica (rudeča sorta) rodi po besedah gosp. Dolenca toliko, da se je od nje uždeo 300 veder vina na oralu pridelalo. Najboljše je, če se vino teh dveh sort skup zmeša.

3. Burgundec beli, francoska sorta. Beli burgundec ima črnemu burgundcu enake lastnosti, razlikuje se samo potem, da ima uni belo grozdje. Kar se tiče zemlje in lege, je z vsako zadovoljen. Vino daje kaj fino, aromatično, krepko in prav stanovitno.

4. Rulandec ali rujavi burgundec, francoska sorta. Kakor uže ime kaže, je to burgundsko pleme. Grozde rodí bolj majhne, a bogate. Na to, da so grozdi majhni, ne smemo ozira jemati, kajti belo vino iz te sorte napravljeno je jako, jako fino, boketno in obdrží vedno neko sladkobo v sebi. Prepričan sem, da je Rulandec, pridelan na slapenski vinorejski šoli, od jeseni leta 1879. do velike noči še zmerom kipel.

5. Priporočitve vredne bi bile dalje še sorte, ki dajejo bela vina (pa vendar ne toliko za Dolenjsko), kakor: Traminer, Ortlieber in kraljevina.

6. Burgundec črni, francoska sorta. Rodí ta sorta prav bogato, grozde ima bolj majhne, zahteva torej daljšo režnjo, jagode zeló goste. Z vsako lego in svetom je on zadovoljen. Vino iz te sorte napravljeno je kaj fino, milo, nekoliko grenkastega okusa, vsled česar je ravno tako priljubljeno. Na Francoskem se napravlja iz te sorte sloveče vino „bordeaux“, na Češkem vino „Melnyker“. Kaj želeti bi bilo, da bi se ta, kakor tudi

7. modra Frankinja, pri nas udomačila. Vino te sorte posebno priporoča nek strokovnjak kletarstva pomešati z onim črnega burgundca. Marsikateri jo zamenjuje s črnim burgundcem, toda med njima je velikanska razlika. Ona ima velike bolj kasno zoreče grozde, debele in bolj redke jagode, v listji in rašči, sploh v vsem je različna od burgundca.

8. Portugalka, kakor uže ime kaže, portugalska sorta. Ona dozorí prav zgodaj, grozde ima srednje velikosti prav lepe modre barve, odgojo zahteva nizko in kratko režnjo na palce — ščape. Lege ne zahteva nič kaj posebne, še zadovoljneja je s slabšo, isto tako s svetom. Vino daje kaj fino, črno, sladko kislato, kar bi bilo posebno za nas Dolenjce kaj izvrstno. Vino iz nje pridelano sloví daleč po svetu pod imenom „Vöslauer" ali pa tudi „Radner". Za trgovino z grozdjem je ta sorta zaradi njene godnosti in lepote posebno priporočna.

To so sorte, ki bi se naj jih po mojih mislih poprijeli dolenjski vinorejci ter jih zasajali in pomnoževali po svojih vinogradih. Se ve da se naš nekako trdovratni in starokopitni kmet tega sam ne bode nikdar lotil, torej bi bilo želeti, da bi to stvar utrjevali umnejši vinorejci in pa častita duhovščina ter da bi se tako prišlo s časoma do poštenih vinorejskih — dolenjskih krajev.

Vse te sorte se dobijo, bodi-si v podobi kovči ali bilf, v vinorejski in sadjerejski šoli na Slapu pri Vipavi, kjer bode vodstvo vsakateremu s poštenim in solidnim blagom proti nizki ceni postreglo. *)

Gospodarske novice.

* *Svinjsko meso, slanino in klobase iz Amerike* je vlada avstrijsko-ogerska z ukazom od 10. dne t. m. prepovedala uvažati v dežele našega cesarstva — zakaj? pa v tem ukazu ni rečeno. Da bi trihine (bolezen svinjska) bile vzrok tej prepovedi, ni menda resnica, bolj verjetno je to, da ogerska svinjereja trpí po uvažanji amerikanske svinjine toliko škodo, da ste vlada ogerska in avstrijska segli po gori navedeni prepovedi.

Poučne stvari.

Hude pijance pijančevanja odvaditi.

Zeló znan pomoček, pijanca odvaditi pijančevanja, je to, da se vsaki jedi primeša toliko žganja, da ima okus po žganji. Če pijanec stanovitno take jedí dobiva, se mu vinska pijača tako pristudi, da še vinskega duha strpeti ne more. V 8 do 14 dneh se neki odvadijo pijanci pijančevanja, če se strogo tako ž njimi ravná.

Drugo zdravilo pijančevanja pa priporoča dr. Jakson, viši zdravnik v azilu v Davsville-i (severni Ameriki). Po njegovih skušnjah se pijancu mora odtegniti vsaka mesena jed, kava in pa tobak popolnem; namesti mesenih jedil naj dobiva sočivje in sadje (jabelka, hruške, češplje, češnje, breskve), kruh pa naj se mu peče iz pšeničnih otrobov, kakor ga hidropati svojim bolnikom dajejo. Pri tej hrani pijancu ni mogoče pol leta obstati, in pristudi se mu tako poželjenje po žganji in vino, da opustí pijančevanje.

*) Svetovalo se je od več strani, naj bi za odvrnitev grozne trtne uši se tudi na Dolenjskem zasadile amerikanske trte, češ, da se jih filoksera ne loti. Temu nasproti pa se glasi mnogo druzih skušenj, katere v amerikanskih trtah ne vidijo gotovega pomočka zoper nadlogo trtne uši. Tako je prišla v Parizu koncem lanskega leta od dr. pl. Schlumbergerja knjižica na svitlo, v kateri dokazuje, kako nevarna bi bila zasadba amerikanskih trt, vsakako pa prenagljena, dokler niso gotove skušnje izpričale, da se filoksera gotovo ne loti teh trt, ali vsaj nekaterih njenih plemen ne. Držimo se — svetuje — za zdaj žveplenega ogljenca (Schwefelkohlenstoff). Vred.

Narodne stvari.

Minister pravosodja baron Lasser in njegov ukaz sodnijam kranjskim leta 1862.

Promemoria našim gosp. državnim poslancem gledé na njih interpelacijo zarad slovenskega jezika v sodnijah na Kranjskem, Primorskem itd.

Glasoviti odlok Stremayr-Waserjev, po katerem ne bi smel slovenski jezik več od ljudstva našega v pisarnice kranjskih sodnij, pa tudi iz sodnijskih pisarnic ne več do ljudstva našega, češ, da nemški jezik je edino „landesüblich" sodnijam kranjskim, je silno razburil deželane kranjske pa tudi vse druge slovenske pokrajine. Nekateri rodoljubi so zaradi tega mislili, naj občine Nj. ekscelenco gosp. ministra dr. Pražaka obsujejo s peticijami, da se prekliče odlok c. k. najviše sodnije dunajske. Jaz nisem tega mnenja, ker poslanci naši so pravi poverjeniki naših občin, tedaj našega naroda; oni pa so uže svojo dolžnost spolnili in z gosp. vitezem Schneidom na čelu stavili do gospoda pravosodnega ministra interpelacijo, ki so jo tudi „Novice" objavile v 11. listu. Na to resno in dobro utemeljeno vprašanje pričakuje zdaj ves svet odgovora in odgovora pravega in pravičnega.

Da pa naši gosp. poslanci morejo gospoda ministra opozoriti na neki dokument velike važnosti, pošiljam jim tù prepis „dopisa z Dunaja" v „Novicah" od 26. marca 1862. leta, ki kaže, kako je uže **pred 19 leti** v isti zadevi sodil baron Lasser, ki je takrat v ministerstvu Schmerlingovem minister pravosodja bil.

Ta velevažni dokument je razpis (ukaz), ki ga je minister Lasser, kateremu Nemci ne morejo očitati, da je Slovanom bil preveč nagnjen, sodnijam na Kranjskem, Primorskem, Štajarskem in Koroškem **15. dne marca 1862. leta** razposlal zaradi rabe slovenskega jezika v njihovih pisarnah.

Kar je uže pred 19 leti, to je, leta 1862. veljalo, vendar ne more neveljavno biti leta **1881.**, marveč brez „nach Möglichkeit", „nach Thunlichkeit" se spolnovati, ker v 19 letih je došel slovenski jezik na vrhunec svoje sposobnosti v uradih, šolah in javnem življenji.

Izročevaje prepis onega znamenitnega „dopisa z Dunaja" našim gosp. državnim poslancem, dodajam jim pa to prošnjo: naj s tem dopisom stopijo do Nj. eksc. ministra Pražaka in ga prosijo, da v aktih pravosodnega ministerstva poiskati dá gori navedeni ukaz od 15. marca 1862. leta, ki kaže, kako je uže minister Lasser nasproti Stremajer-Wasserju sodil o slovenskem jeziku leta 1862.

Omenjeni dopis v 13. listu „Novic" leta 1862. se tako-le glasí:

„**Na Dunaji** 12 marca 1862. M.

Ravno doteka leto, odkar so se zadnji izmed 20.000 podpisov podpisavali na znano slovensko peticijo, katera, da-si je bila od vse poštene slovenske inteligencije podpisana ali vsaj pohvaljena in potem slovesno izročena, a na zadevnem mestu, kakor je podoba, vendar ne posebno čislana. Toda zadovolimo se z nje moralnim uspehom, kajti ona je pokazala narodu, česar mu je treba, in je povišala rodoljubu srčnost in veselje, videčemu toliko množico edinomiselnikov.

V ti prošnji je namreč visoka vlada spoznati mogla zahteve Slovencev vedno zvestih, katerih se oni držé letos kakor lani, in katerih spolnitev, če Bog dá in pravica gospodari, tudi doseči morajo.

Ena teh želj je zadevala rabo slovenščine v cesarskih pisarnicah, zlasti pa pri sodnijah, kakor

je bravcem „Novic“ dobro znano, in je bila oprta na čisto naravna pravila. Al v cesarskih pisarnicah po slovenskih krajih je med tem ostalo vse, kakor je od nekdaj bilo!

Na to je prišel 22. dan julija l. l. na dan razpis ministerstva pravosodnega, ki je moravskim sodnijam zastran českega jezika veleval ravno to, za kar so bili Slovenci prosili. Rodoljubni slovenski poslanec gosp. Črne je toraj sredi meseca septembra zastavil ministerstvu pravosodja interpelacijo: ali misli ono tudi za slovenske dežele izdati enakošen pravičen razpis? — Dolgo smo čakali odgovora, pa smo ga, če tudi ne brez opomina od strani gosp. Črneta, vendar dočakali 17. dne t. m. **Ta dan je namreč gosp. minister Lasser v zbornici poslancev naznanil, da je ministerstvo, spoznavši misli od 103 sodnij o tej reči, izdalo na graško in tržaško deželno višo sodnijo poseben razpis o rabi slovenskega jezika pri sodnih opravilih na Tržaškem, Goriškem, Kranjskem, Štajarskem in Koroškem** (dan razpisa je 15. t. m.).

Povejmo jo zdaj pred vsem drugim, da gospod minister bi nam bil lahko dosti neugodnejše odgovoril, ako bi se bil držal zgolj tega, kar so gospodje sodniki svetovali. Od 103 sodnikov 1. stopnje je samo 5 na Kranjskem skazalo se, da so pravi prijatelji slovenščine in narodnih pravic slovenskega naroda, katerim se je pridružil na 2. stopnji še en svetovavec v Gradcu. Slovenski narod naj te poštenjake vedno v hvaležnem spominu hrani!

Zmenimo se najprej za to, kar nam odgovor daje ugodnega. Odgovor gosp. ministra oznanuje, **da to, kar je za Moravsko bilo ukazano, je edino umno in pravično in mora toraj biti cilj in konec, za katerega se je treba povsod, torej tudi v slovenski deželi poganjati,** čeravno se uže za sedaj ni ukazalo vse to, kar se je moravskim sodnijam. Karkoli pa se uže sedaj izpeljati dá, naj se uže tudi sedaj storí po pravilih v omenjenem razpisu postavljenih. Ministerstvo samo si je toraj postavilo za cilj in konec, vpeljati tako uredbo sodnijskega opravljanja pri nas, kakoršno veljá po Moravskem; in če bi za naprej kak uradnik delal zoper napredovanje slovenskega opravilnega ali službenega jezika, **delal bi očitno zoper ministerstvo, zoper cesarsko vlado, kateri služi.**

Dalje odgovor ministrov in razpis od 15. marca očitno govori, da **kar Slovenci tirjajo zastran jezika, je pravično** („um den berechtigten Forderungen Rechnung zu tragen“); tudi pravi, da je **uže l. 1850. bil slovenski jezik spoznan za službeni jezik**, čeravno so nekateri gospodje še letos nasprotno — tedaj laž — trdili.

Z eno besedo: **slovenščini so sedaj odprte duri do pisarnic in sodnij.** Torej, narod slovenski, posluži se pravic, katere se ti dajejo; rodoljubni gg. notarji, advokati in vsi drugi začnite! — Res, da je novemu ministerskemu razpisu v vsakem členu pristavljeno „nach Thunlichkeit“ ali „Möglichkeit“, — ali ker je v slovenščini vse ali skoraj vse mogoče, kar je mogoče v hrvatskem ali českem jeziku, jej ta pristavek ne more kratiti nobene pravice, če le hočemo; kajti mi razumemo tukaj le objektivno mogočost, ne pa subjektivne v uradnikovi osebi; vsaj urad (gospóska) je zavoljo naroda nastavljen, a ne narod zavolj urada.“ —

Tako so se slovenščini vrata odprla v sodnije l. 1862., — a zdaj po preteku 19 let po tolikem napredku njenem in po tolikih enoglasnih zahtevah v slovenskih časnikih, javnih taborih, deželnih zborih, vladarjevih in ministerskih zagotovilih naj bi se jej v ustavni Avstriji anno 1881. zopet zaprla po odloku gosp. Waserja in Stremayerja?! Dr. J. Bleiweis.

Slavjansko časništvo.

Vredništvo „Jugoslavjanskega stenografa“, ki izhaja v Sofiji, objavlja v listu 4. svojim naročnikom sledeče: „Od meseca julija pr. l. do danes ni nam bilo mogoče izdati nijedne številke našega lista na svitlo, i to iz dveh uzrokov: prvo, litografija, ki je bila v prvi polovici lanskega leta v Sofiji, je prenehala; zato smo primorani litografični del lista od 3. broja počenši v Zagrebu preskrbljevati, med tem, da se ostalo tukaj tiska. Ne samo, da takovo razpolovljenje prouzročuje zamudo, nego kakor znano, v Zagrebu nastalo je vsled potresa tudi veliko zakasnjenje posla. A drugo, bilo je uredništvo za časa trajanja Narodnega Sebranja z delom v stenograf. bureau-u preobloženo, in tako se rokopisi niso mogli ob svojem času dovršiti.

Od sedaj bode list redovno vsaki mesec izhajal, da nadopolnimo ostale 3 lanske številke in da izdamo 6 letošnjih. Kdor je plačal naročnino za celo lansko leto, bode torej odškodovan letos s prvimi 3 broji. A novi naročniki trebajo plačati 3 for. za celo tekoče leto, ker bodo dobili letos 9 številk.

Denar naj se blagovoljno naravnost v Sofijo pošilja v priporočenih pismih, ker v Zagrebu nimamo več dosedanje zveze v novčanih stvaréh.

Prejšnji letniki „Jugosl. Stenografa“ dobivajo se v knjižarnici „Mučnjak & Senftleben“ v Zagrebu po sledeči ceni: I. tečaj 1876. leta 1 for., II. tečaj 1877. leta 2 for., III. tečaj 1878. leta 2 for. 50 nov.“

Ozir po svetu.

Umor cara ruskega Aleksandra II.

O grozovitem tem atentatu, peklenskem hudodelstvu neumorne druhali nihilistov se je zdaj uže marsikaj nadrobneje izvedelo. Za glavne hudodelnike so zaprte 4 osebe: eden je neki Rusakov, ki je prvo bombo proti caru vrgel in svoje hudodelstvo uže tudi obstal; drugi je Jeljabov, ki tudi ne tají, da je deležnik bil hudodelnih priprav, — tretji neki Mihajlov in pa neka ženska Hese-Helfman. Tisti pa, ki je vrgel drugo bombo, je bil ob enem s carom po njej ubit. Preiskava zdaj spravlja na dan strašne reči; našli so s smodnikom in dinamitom napolnen dolg predor pod cesto, po kateri se je car vozil, in če bi ga ne bili bombi ubili, bili bi hudodelniki ta prerov zažgali in razdjali in pokončali vse krog in krog. Nek človek, katerega je policija še prej prijela, je celó drzno rekel, da naj ga le obesijo, ker car je tako zapreden v mreže nihilistov, da jim ne more več uiti. Rusakov in njegovi sokrivci bodo sojeni po posebni nalašč za to sestavljeni sodniji menda brž, ko bo umorjeni car pokopan, kar se bo godilo neki še le prihodnjo nedeljo z velikanskimi slovesnostmi. Dne 19. t. m. so truplo prepeljali v cerkev.

Umor preblagega cara Aleksandra II. je po vsem svetu vzbudil velik stud, skoro vse vlade in zbornice so to javno izrazile, le avstrijski in ogerski državni zbor ne, kakor smo uže zadnjič omenili, češ, da so se izrazu javnega milovanja v državnem zboru peštanskem ustavljali Magjari, v dunajskem pa Poljaki. To utegne na Ruskem slab vtis narediti. Prav ostudno pa sta se izrazila stari Garibaldi in francoski komunist Pyat; oba ploskata umoru, prvi celó

pravi, da se morajo s poti spraviti vsi vladarji, pa tudi še predsedniki republik in pa duhovni; dokler se to ne zgodí, na svetu ne bo prave svobode! Človeku morajo se kar studiti take rudeče pošasti!

Zdaj pa nekoliko o novem caru, Aleksandru III. On je uže zrel vladar, spolnil je 35 let. V veliki nesreči je sreča za Rusijo, da dobi takega naslednika. Se ve, da se zdaj povsod ugiba, kako pot notranje in unanje politike bo nastopil, in to po vsej pravici, kajti ravno car Aleksander je nekako držal evropski mir. O novem caru se pripoveduje, da je z dušo in telom Slavjan, iskren prijatelj znanemu Aksakovu, velikemu strahú vseh Slovanožrcev in nasprotniku Nemcev. Mogoče je toraj, da je bomba v Petrogradu razbila tudi dosedanjo strogo zvezo treh cesarjev. V novi vladni okrožnici do ruskih pooblaščencev se pač posebno to povdarja, da bo caru v prvi vrsti za vtrditev Rusije v znotranjih razmerah, da bo tako bolj zavarovana proti vnanjim nevarnostim; vendar pa se vsi nemški Slovanom sovražni listi bojé tudi prevrata v vnanji politiki Ruski, ugibuje se zato, bo li car držal se starih zvez ali pa iskal si novih prijateljev in zaveznikov, bo li pokazal svojo mržnjo do Nemcev v Nemčiji in Avstriji in svojo naklonjenost Francozom ali ne. Ako bi to pot nastopil, potem je opravičen strah diplomatov na Dunaji in v Berolinu. Nemčija je z Rusijo o zadnji vojski, posebno pa na berolinskem kongresu ravnala malo odkritosrčno, da Bismark ne more imeti lahke vestí; malo da je ni spravila ob ves sad velikanskega truda in krvave žrtve. Avstro-ogerska je pa uže toliko grešila proti Rusiji, da jo tudi mora vest peči; saj še niso pozabljene besede nekdanjega ministra avstrijskega Schwarzenberga: „die Welt wird staunen über die Undankbarkeit Oesterreichs“. Al pustimo to, kar ni, in upajmo, da se svetu toliko potrebni mir tudi vprihodnje ohrani, vsaj obeta gori omenjena okrožnica, da bo ruska vnanja politika tudi zanaprej miroljubna, če tudi ne celó brez vseh pogojev, to je: „kdor bo meni prijatelj, mu hočem prijatelj biti tudi jaz.“

Zabavno berilo.

Noč.

Povest deklice.

Spisal N. Morski.

Natisnila „Njiva“ v 48. listu 1880. leta

(Dalje.)

6.

Adelajida Petrovna se je pripeljala na drugi dan pozno zvečer. Ate so jej šli naproti na železno cesto in ko so šli, so mi rekli:

Ti, Ančika, ne čakaj me, prišel bodem pozno, leži spat.

Bodem legla, ate, sem rekla. Menila sem, da pojdejo ate k Adelajidi Petrovni ter bodo pri njej dolgo sedeli in zato so mi veleli leči spat. Ate so šli, jaz sem ostala sama, hodila sem po sobah, sama, vedno sama, potem sem šla k oknu ter sem pogledala na dvor; temno je bilo, meni je bilo tako dolg čas, tako britko – mar ležem, si mislim, bo lehče. Ateja davno uže nisem več pričakovala, da bi prišli prekrižat me in da bi jim mogla lahko noč voščiti, navadila sem se sama leči spat. Tako sem legla in kmalu sem zaspala. Ne vem, sem li dolgo spala ali ne, naenkrat se izbudim in vidim svetlo, po sobi je vse drugače pospravljeno, na podu in po stoléh so navalene tuje reči... Zaboli me srce, vse sem sprevidela. Moj Bog, kaj je to! Gledite, Adelajida Petrovna se je pripeljala k nam nočevat! Kar srce je zamrlo v meni, ležim pa žalostna gledam po naši z atejem spalnici. Oj, kaj bi dala, da bi midva z atejem spet tako živela, kakor sva živela do prihoda Adelajide Petrovne! — Poslušam — kaj slišim?

Ne, dé Adelajida Petrovna, ne, ti misliš tako, a jaz ne. (Jej, jej, kako govori z atejem, „ti“ jim pravi! nikoli nikogar nisem slišala, da bi jih tikal). Drugače bi bilo, ko bi ti bil bogat, tedaj bi bilo mogoče najeti jej učitelja in sploh jej dati omiko. Ali to bi bilo drago!

Ate so pritrdili:

Da, to bi bilo drago, res — da...

O kom govorita? poslušam, poslušam ... grdo je res tako poslušati... in, in tako me mika... Vendar ate me ljubijo — ljubijo, ljubijo me... ne, ne, zavrgli me ne bodo...

In pa brez matere ... kdo jej more nadomestiti mater? O, da! ona je mila deklica, jaz jo ljubim, ali goljufati te nočem, mati jej nisem ter jej ne morem biti.

Na to sem slišala, kako so ate vzdihnili, vstali so ter začeli hoditi po sobi. Adelajida Petrovna je umolknila. Naenkrat se ate ustavijo ter dejo:

Ne, nikak ne morem oddati je k tujim ljudem.

O meni govoré, Bože moj, o meni! Solze so mi zalile oči, grlo je postalo tako ozko, vzela sem blazino ter zavila v njo glavo. V sobi je bilo spet vse tiho. Ate so začeli spet hoditi sem ter tje, a Adelajida Petrovna je molčala... Potem spet slišim, ate vprašajo:

Se ti spi? si trudna? a?

Adelajida Petrovna je pomolčala, potem pa dé:

Kaj še!

Tako srdito je ona rekla: „kaj še!“ ate so gotovo zapazili, odgovorili so tako prijazno in nežno:

Nu, nu, se vé, da si... lahko noč, daj mi roko...

Ona pa spet tako srdito dé:

Pojdite vi, pojdite...

Ate pa so najbrže prijeli jo za roko, slišala sem, da so nekaj dvakrat poljubili in rekli so:

Kaj se jeziš, nu, kaj? Poslušaj, na svetu ste samo dve stvari božji, kateri ljubim: to si ti in pa ona.

Na to se je Adelajida Petrovna tako odrezala ateju:

Jaz sem se navadila z nikomor ne deliti ljubezni.

Na to je vstala in šla. Zapazila sem, da gre v spalnico. Nisem hotela, da bi Adelajida Petrovna videla, da sedim na postelji, naglo ležem, zavijem se v odejo ter zamižim. In res, Adelajida Petrovna je prišla v spalnico, zahlopnila je dveri za seboj, sunila je z nogo čemodan (kofer) ter začela hoditi iz kota v kot po vsej sobi. Jezna je bila. Ko je postalo vse tiho, slišim... srce mi je hotelo počiti — ate so tako žalostno, žalostno vzdihavali, pa plakali... vstala bi, tekla bi k njim, objela bi jih in poljubila, tako bi jih poljubila dobrega ateja... rekla bi: ate, mili dragi ate, pojdem... dolgo sem bila tako srečna z vami, hvaležna sem vam, tako hvaležna... rada grem... če vam bode tako bolj spokojno in boljše, oddajte mene, atec, oddajte me kamor koli... jaz, res, jaz sama želim, hočem... hočem... hočem!

Adelajida Petrovna spet hodi in hodi po spalnici, ate so nehali jokati, slišala sem, vstali so, prišli so k dveri ter dejo:

Lahko noč, spančkajte spokojno... vi še posloviti se nočete z menoj!

Adelajida Petrovna niti zinila ni na to. Ate pa so spet tako žalostno žalostno rekli:

Z Bogom bodite... srdite se... oj, vi ne veste, kako vas ljubim!... ali svoje sreče nočem kovati iz nesreče nedolžnega otroka ... Ona bode umrla, če jo

oddam od sebe.... Nu, z Bogom, spite spokojno in mirno, če morete...

Adelajida Petrovna je ateju tako hladno in srdito odgovorila:

Če vam je ta smrkovka tako k srcu prirastla, tedaj z Bogom! Jutri se odpeljem in nikdar več me ne bodete videli.

Ugasnila je svečo, slekla se je ter je legla. Tudi ateja v sobani kmalu ni bilo več slišati. V spalnici je bilo temno... taka črna noč...

Moja punca Rezika je vselej z menoj spala. Ko je bilo uže vse tiho in mirno ter se mi je zdelo, da je Adelajida Petrovna zaspala, pritisnila sem svoje lice k ličiku Rezike ter sem jej začela šepetati in prigovarjati:

Sestričica, nu, kaj hočeve (vzdihnila sem)... ateja je treba osvoboditi od naji... se ve da, brez ateja nama bode dolg čas, pa se bove uže navadili... ate naji bodo včasi navestili (obiskali)... treba bode, treba kamor koli, tam se bodeve učili, a Adelajida Petrovna se ne bode srdila na ateja in njim bo boljše. Res, kaj ne, Rezika? Sama pojdem in dopovem ateju; kaj ne, Rezika?

Rezika je vedno molčala. Vidno je bilo, da jej ni po volji. Začela sem jej prigovarjati...

Pomniš, Rezika, o kakošnih nesrečnih otrocih smo čitali z atejem? Mnoge deklice tepejo, mnogim jesti ne dajo, mnoge blazinice nimajo pod glavico, mnoge posteljice nimajo... A Jezus Kristus, Rezika, oj, on je bil tudi iz začetka reven deček, tudi posteljice ni imel, v jaslicah je ležal; a ko je bil uže velik, ga tudi niso hoteli poslušati, žalili so ga in celó najbolj ljubljeni njegov učenec ga je zatajil, zatajil je svojega učitelja. Spomni se, slišiš, neumnica, kaj delaš, joceš!

Položila sem Reziko pod odejo ter sedla; potem sem vstala; povedati sem hotela ateju vse, da bi me kam oddali. Vse je bilo tiho. Previdno sem stopala, da bi ob kaj ne zadela. (Konec prih.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 22. marca. — Ves pretekli teden dala je državnemu zboru opraviti postava o hišnem davku; mnogo se je govorilo, mnogo popravljalo, toda le pristranska sodba mogla bi narejene prenaredbe imenovati popravke, bolj po pravici gre jim ime pokvár, — in zeló t žko bi bilo tako skazo sprejeti, kakor se je danes zgodilo v tretjem branji — ako bi ne bilo nade, da bo vsaj gospôska zbornica odstranila vse, kar je v nasprotji s splošnimi načeli vsake zdrave, pravične davkovske postave. — V današnji seji privolilo se je vladi pobirati davke za prihodnja dva meseca z večino 50 glasov, — potem se je pričela obravnava postave o glavni svoti zemljiškega davka. K tej se je za splošno debato oglasilo nad 40 govornikov, izmed katerih je dozdaj govoril zoper njo baron Walterskirchen, za postavo pa govorí ravno zdaj Javorski, več kot še eden jih danes ne bo govorilo. In tako ni dvomiti, da bo edini ta predlog zboru zopet dal posla za celi teden dni, akoravno zbornica zboruje zdaj vsaki dan. — Hohenwartov klub izročil je danes po g. Obrezi pripravljeno postavo o borzinem davku.*) — Kakor se čuje in kakor slovenski poslanci tudi po pravici smejo zahtevati, pokazati se ima kmalu kaj sadú od interpelacije gledé uradnega jezika med Slovenci. Menda tudi poslanci naši ne bodo več odlašali takoj zahtevati, da se konečno vendar dá Slovencem enakopravnost tudi v šolah.*) — Gotovo je zdaj, da pred veliko nočjo državni zbor ne more dokončati svojega posla, — da bo tedaj tudi po veliki noči treba dodati nekaj tednov. — Tudi o ženitovanji cesarjevičevem trdijo najnovejša poročila, da se ima vršiti meseca maja.

*) Dobro! Vred.

V Gorici 13. marcija. — Uže davno nas ni nobena novica tako osupnila, kakor ta, da se je poslanec našega mesta ekscel. gosp. grof Coronini odpovedal predsedništvu v državnem zboru in — poslanstvu. Lakoničnega telegrama v „Soči“ v petek popoldne nismo mogli prav razumeti, še le „Triester Tagblatt“, ki je došel ob 7. uri zvečer, nam je stvar kolikor toliko pojasnil; obširniših pojasnil — iz zanesljivega vira — nahajamo v današnjem „Eco del Litorale“. Če smo imeli našega poslanca dosedaj za poštenjaka prve vrste, imamo ga zdaj za cvet poštenjaštva. Njegov odstop od predsedništva nam je posvetil dunajskega zbora levico bolje, ko vse, kar smo o njej slišali in brali. „Eco“ piše, da mislijo mnoge naše občine podeliti vrlemu grofu častno občinarstvo, in to v zadostilo za strupene napade v zbornici in po časnikih. Nadejam se, da bodo tudi slovenske občine vedele, kaj jim v tem oziru čast in dostojnost veleva. — Dne 16. jan. t. l. je potrdil cesar postavo za našo deželo, po kateri so odpravljeni doneski za normalno-šolski zalog in je namesti njih vpeljan šolski davek od dedšin. — Nekemu g. E. Trobec-u so ukradli preteklo nedeljo, ko ga ni bilo doma, tisoč gold. — Zadnja „Soča“ je dejana pod prepoved zarad dopisa z Dunaja, kateri govori med drugim o „landesüblichem“ sodnijskem jeziku.

Iz savinske doline na Štajarskem 19. marca. — Namesti naprej gre pri nas na slovenskem Štajarji narodna ravnopravnost čedalje bolj nazaj. Ali ni narobe svet, če tam, kjer je slovenski jezik prav za prav deželni jezik, v sodnijah funkcijonirajo možje, ki skoro nič ali pa prav nič slovenskega jezika ne znajo in da, če v take pisarnice prideš in uradnike slišiš govoriti, ti po ušesih šumí nemška pesem: „deutsche Worte höre ich nur“! V potrjenje teh mojih besed naj rodoljubni bralci „Novic“ beró, kar je nedavno „Slov. Gosp.“ pisal iz Celja tako-le: V Gornjigrad (Oberburg) je za adjunkta pri c. kr. sodniji imenovan Jožef vit. Mulley. Omenjeni gospod je nastavljen kot sodnik v čisto slovenskem okraji, čeravno ne zna nič slovenski. No, po najnovejši odločbi dr. Stremajerja in dr. Waserja je itak le nemščina „die allein landesübliche Gerichtssprache“ in toraj bodo Gornjegradčani uže morali se potruditi in se nemški učiti in to tem bolje, ker tudi nedavno nastavljeni okrajni sodnik ume malo slovenskih besed. Tudi novi c. kr. adjunkt v Šmariji, rojen v nemškem Gradci, le nekatere slovenske besede lomi. V Celji pri c. kr. mestni delegirani sodniji so civilnega referenta, akoravno je bil samostalen sodnik, potisnili v kazenski oddelek baje samo zato, ker je slovenske vloge včasih tudi slovenski reševal. Na njegovo mesto prišel je mlad avskultant, rojen Celjan, ki skoraj nič slovenski ne zna, od kod neki? V celjski meščanski šoli se otroci niti slovenskih črk ne naučijo, vsaka slovenska beseda je prepovedana, kruh pa bi Celjani si vendar radi pri Slovencih služili. Tudi funkcijonar državnega pravdnika pri delegirani sodniji slovenščine ni zmožen: rodom je Saks iz Erdeljskega. — Ali ni to narobe svet?

*) Dokler bo baron Conrad, ki je nož, ki reže na dve strani, ministroval o šolskih zadevah, je pač malo upanja za obveljavo narodne ravnopravnosti v šolah. Oj ustavna Avstrija! Vred.

Iz Ljubljane. (*Kranjskim občinam in kmetovalcem!*) Sl. c. k. deželna vlada kranjska je deželnemu odboru naznanila, da je državna osrednja drevesnica pod Rožnikom poleg Ljubljane pripravljena, vsako leto kaka dva milijona gozdnih sadik brezplačno oddajati občinam in posameznim kmetovalcem, ki se za-nje oglasé.

Deželni odbor to prijavlja želeč, da bi se i občine i posamezniki v obilni meri posluževali te dobrohotne ponudbe.

Ob enem je sl. c. kr. deželna vlada opiraje se na poročilo c. kr. deželnega gozdnega nadzornika izrekla mnenje, da z ozirom na neugodne dozdanje skušnje ni moči priporočati naprave občinskih drevesnic, katere bi vrhu tega poleg osrednje drevesnice pod Rožnikom bile popolnem nepotrebne. Vzlic temu pa se je c. kr. deželni gozdni nadzornik gosp. Goll drage volje ponudil, da bode rad svetoval in pomagal občinam, ki bi vendar-le resno hotele napraviti si drevesnico.

Od deželnega odbora kranjskega
v Ljubljani 16. marca 1881.

— Ministerstvo za nauk je naukazalo, da se vsako leto trije najboljši učenci ljubljanske obrtnijske nadeljevalne šole na državne stroške pošljejo v državno obrtnijsko šolo v Gradec, da se tam dobro izučé v obrtnijskem znanstvu. Minister pa tudi ob enem pozivlja deželni odbor kranjski, ljubljanski mestni odbor, kupčijsko zbornico in pa kranjsko hranilnico, naj skrbé s štipendijami za razvoj obrtnijstva na Kranjskem.

— (*Odbor Matice slovenske*) je dovršil razpošiljanje društvenih knjig za leto 1880. Kdor ima pravico do knjig, naj se toraj oglasí pri svojem poverjeniku. Kdor jih pa neposrednje od Matice dobiva, naj se pri odboru za-nje oglasi, ako bi jih ne bil uže prejel. V seji dne 16. februarija bili so imenovani naslednji novi poverjeniki:

1. Za Vodice in Komendo g. Tomaž Kajdiž, župnik v Vodicah,
2. za Brdski sodnijski okraj g. Janko Kersnik, c. k. notar na Brdu,
3. za Kočevsko dekanijo g. Janez Komljanec, gimnaz. katehet v Kočevji,
4. za oddelek Mariborske dekanije g. Matija Wurzer, župnik v Rušah,
5. za dekanijo Šaleška dolina g. Franjo Trafenik, dekan v Št. Ilji,
6. za Radgono in okolico g. Janez Gregorič, organist v Radgoni,
7. za dekanijo Beljak g. Matija Monetti, uradnik južne železnice v Beljaku,
8. za dekanijo Doberlaves g. Simon Muden, župnik v Kapli,
9. za dekanijo Bovec g. Alojzij Sorč, c. kr. poštar v Bovci,
10. za dekanijo Črnice g. Karol Ballogh, c. kr. telegr. uradnik v Ajdovščini,
11. za dekanijo Kobarid g. Dominko Franjo, učitelj in ravnatelj pripravnice v Kobaridu,
12. za dekanijo Komen g. dr. Josip Kavčič, notar v Komnu,
13. za dekanijo Dolina pri Trstu (c) g. Janez Benedek, župnijski oskrbnik v Brezovici,
14. za dekanijo Jelšane (b) g. Slavoj Jenko, trgovec v Podgradu,
15. za Karlovec g. Ivan Steklasa, profesor v Karlovci,
16. za Reko g. Ivan Markovič, vodja realke v Reki.

Gospode društvenike uljudno prosimo, da blagovolé svojo letnino poravnati in ker je zastran strogega reda želeti, da bi se letnina naprej plačevala, kakor se to godi pri družbi sv. Mohora, zato naj bi blagovolili tudi svoj prinesek za leto 1881. izročiti gg. poverjenikom, kjer to do sedaj še ni v navadi; s tem bi prišli v okom mnogim pomotam pri plačevanji letnih doneskov.

Za nekatere kraje manjka nam pa še zmirom poverjenikov; ti kraji se razvidijo iz imenika v letopisu za leto 1880. Prosimo toraj rodoljubne društvenike naše prav vljudno, naj se blagovolijo o tej zadevi med seboj pogovoriti, in nam za vsak dotični kraj izmed sebe nasvetovati moža, katerega bila bi volja prevzeti omenjeno opravilo na korist Matici in društvenikom.

Iz odbora Matice slovenske 15 marca 1880.

— (*Odbor katoliškega društva*) v 11 listu „Danice“ tudi Slovence pozivlja, naj bi se z druzimi Slovani vred meseca malega srpana podali v Rim, da se zahvalijo papežu Leonu III. za preslavno encikliko o ss. Cirilu in Metodu. Kdor bi se hotel udeležiti tega romanja, naj svoj sklep naznani gosp. proštu dr. Jarcu, predsedniku katoliškega društva.

— Od ust do ust je pretekle dni šla velika goljufija v ljubljanski hranilnici, katero je zagrešil njen blagajnik Jos. Presniz, ki je po pošti hranilnici pošiljane obresti itd. spodmakoval. Gledé na deloma povrneno škodo onezvestnih zneskov ostane okoli 25.000 gld. škode. Pregrešnik, ki je obstal, da je edino sam kriv in da nima nobenih sodeležnikov, ter da je na borzi igral in pri tej igri onezvestene denarje izgubil, izročen je uže sodniji ter sedí na Žabjeku zaprt. Gotovo je neki, da je tako rokonačil uže od leta 1873. — Ker ima hranilnica lastnega premoženja (reservni zaklad) 1 milijon in 300.000 gold., se ni bati, da bi vložitelje vsled tega onezvestenja kaka izguba zadela.

Pri tolikem lastnem imetku, ki si ga je hranilnica kranjska pridobila v teku 61 let, res, da nikomur se ni bati, da bi še veča prevara v škodo pripravila ljudí, ki ima pri njej kaj denarja naloženega. Tudi to je res, da se prevare po lastnih uradnikih tudi pri druzih privatnih in državnih denarnih zavodih večkrat pripetijo. Al vzlic vsemu temu je vprašanje upravičeno, kakošno je bilo nadzorstvo nad blagajnikom, ki ima toliko denarja v svojih rokah, in kakošna je kontrola nad kasirjem, ki uže 7 let goljufno gospodari z ukradenim denarjem?

Mi milujemo spoštovanega predsednika hranilničnega gosp. Aleks. Dreo-ta, da se mu celó nič sanjalo ni, da ima tacega kasirja, ko je v letošnjem občnem zboru 28. februarija — tedaj pred 3 tedni — se s toplo besedo zahvaljeval uradnikom hranilničnim, tedaj tudi kasirju Presnicu za zvesto in marljivo spolnovanje njegovih dolžnosti, rekši: „den Beamten unseres Institutes gebührt mein Dank und meine Anerkennung für die treue und eifrige Erfüllung ihrer Pflicht“. — Težko na srce pa mora tudi preglednikom (revizorjem) gosp. vitezu Antonu Gariboldi-u, gosp. Jan. Koslerju in Jan. Nep. Plautzu, pasti zapisnik (Protokoll), ki so ga o računskem sklepu za l. 1880. objavili v istem zboru, rekši, da so predloženi jim računski sklep za leto 1880. natanko pretresli (einer genauen Prüfung unterzogen) in se prepričali (die Ueberzeugung gewonnen), da so računi njegovi z vsemi glavnimi in pomočnimi knjigami hranilničnimi in zastavnega urada v popolnem soglasji in da je bilanca strogo po obstoječih propisih sostavljena (dass die Ergebnisse des Rechnungsabschlusses mit sämmtlichen Haupt- und Hilfsbüchern der Sparkasse und des Pfandamtes vollkommen übereinstimmen und dass die Bilanz strenge nach den bestehenden Vorschriften zusammengestellt worden ist).“

Kdo pa je ta mož Presniz, ki je po nezvestobi polastil se tolikega denarja, bodo vprašali naši bralci. Nečak je gosp. Janeschitza, vodje hranilnice, kateri je

v svojega žlahtnika uradnika z 2000 gold. letne plače toliko zaupanja stavil, da mu ni gledal na prste in to tem manj, ker je videl, kako veliko zaupanje vživa v kazini pri konstitucijonalnem društvu, pri uradniškem pomočnem društvu itd., katera so ga celó za revizorja svojih računov volila. V obče je Presniz bil visokočastena in priljubljena oseba pri nemškutarjih ljubljanskih in pri volitvah v mestni zbor itd. njih desna roka. Na sled njegove nezvestobe je neki prišel hranilnični uradnik gosp. Kagnus, ki je prvi opazil, da so hranilnične knjige v glavnih potezah popravljene in glavne številke vpisane na izpraskanih (radiranih) mestih.

Še marsikaj imamo na srcu, kar hočemo povedati o pomanjkljivosti hranilničnih pravil (štatutov), al ker nam danes prostora primanjkuje, odložimo to za prihodnjič.

— Ljubljanski „Sokol“ in pevski zbor čitalniški se, kakor „Slov. Nar.“ poroča na prošnjo tržaških rodoljubov o binkoštih podasta v **Trst**, da sodelujeta pri slovesnosti blagoslovljenja nove zastave tržaškega slovanskega delavskega društva.

— O našem rojaku gosp. Jos. Nolli-ju, ki sedaj s sijajnim vspehom poje pri italijanski operi v Odesi, je prinesel „Majak“, ruski lit. umjetnički list v Odesi v 3. letošnjem listu črtice Nollijevega životopisa, ki kažejo, s koliko slavo je „Josip Gottardovič Nolli“ (po rojstvu svojega očeta Piemontez, po materi Slovenki pa Slovan) povsod pel, kjer je do sedaj nastopil oder, namreč, razen Ljubljane v Zagrebu, Milanu, Livorni, Monci, Ferari, Bolonji, Trstu, Barceloni in sedaj v Odesi. Čestitamo!

— (*Navod za podučevanje prvencev*) hoče spisati in izdati gosp. J. Lapajne, vodja meščanske šole v Krškem, ako se oglasi dovoljno naročnikov, da izdatelj ne bode škode trpel. Taknjižica bode poseb no dobro došla učiteljem začetnikom, ker v slovenščini do sedaj tacega navoda, kako postopati s prvenci, nimamo. Cena knjižici bode le 60 kr. Naj se prijatelji šolstva obilno naročé na njo, da jo dobimo v kratkem.

— („*Brenceljna*“), ki je zdaj začel redno izhajati, je ta teden prišla 3. štev. na svitlo — polna raznovrstnega mikavnega gradiva.

Zahvala.

Vsem predragim prijateljem izrekam gorko zahvalo za sočutje skazano meni in moji ljubi soprogi o smrti naju hčerke Micice.

V Ljubljani 18. marca 1881. Dr. Poklukar.

Za uboge v občini dolenjega Zemona

so vredništvu poslali: gosp. dr. Jan. Bleiweis 5 gold., gosp. Luka Robič 3 gold., gosp. dr. Jernej Zupanec 5 gold., gosp. Franjo in Ferdo Souvan 6 gold.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — V dopisu današnjem z Dunaja zvedó naši bralci vse važnejše dogodbe iz državnega zbora.

— Deputacija obrtnikov se je poslancu Lienbacherju poklonila z zahvalo, da se jim kaže iskrenega zagovornika njihovih interesov; tudi deputacija visokošolcev ga je pozdravila z zagotovilom visocega spoštovanja nasproti grdim demonstracijam, katerih kriva je le bila druhal kakih 60—70 osob.

— V budgetnem odseku je poročevalec Henrik Clam-Martinic 8. t. m. predložil državni proračun za leto 1881. Po tem proračunu bo letos 409 milijonov 645.994 gld. dohodkov, in 463 milijonov 94.304 gld. stroškov, tedaj 53 milijonov 448.310 gld. primanjkljaja. V stroških se nahaja 20 milijonov 680.000 gld. dolga iz leta 1878., ki se ima letos plačati, tedaj znaša redni primanjkljaj 32 milijonov 848.310 gld., in toraj bo treba zopet dolgove delati. Poročevalec je pri tej priliki razvil finančni program ter kazal pot, kako bo mogoče priti do ugodne razmere med dohodki in stroški. Sè samo štedljivostjo se to ne more zgoditi, treba je, da se davki nalagajo pravičniše, nego doslej; realni davki so previsoki, ljudstvo preveč trpí, mnogo premalo pa plačujejo bogataši; posebno in nujno je potrebno, da se vredé posrednji davki, ker po dobri in pravični uredbi bo manj stroškov, ali mnogo več dohodkov. Da že letos ta uredba ni bila mogoča, krivo je to, ker je finančni minister še premalo časa na krmilu, da bi mogel to velevažno in težavno delo izvršiti; pričakuje pa od njega, da že prihodnje leto to doseže. Tudi to je grajal, da se proračun vsako leto zakasni ter nasvetoval, naj vlada uže prihodnje leto predloži proračuna za 1882 in 1883.

— Sprevod trupla Nj. eksc. grofa Andreja Hohenwarta na pokopališče 16. dne t. m. je bil jako slovesen; udeležili so se ga vsi ministri, deželni komandant fzm. Maroičić, mnogi poslanci itd.

— Glas je počil te dni na borsi, da je na Ruskem revolucija vojaška in vsi telegrafi iz Rusije razdrti. Al vse bilo je — laž

Iz Trsta. — Delavsko podporno društvo vabi svoje ude v občni zbor, ki bode v nedeljo 27. dne t. m. ob 4. uri popoludne v dvorani „pri zelenem hribu“. Dnevni red je: 1) Govor predsednika; 2) predlaganje računov; 3) predrugačenje pravil; 4) predlogi. Dnevnemu redu dodaja odbor sledeči poziv: „Častiti udje! 2. točka občnega zbora je za društvo tako važna, da se mora vsak ud potruditi in v zbor priti. Naj vsak ud naznani to svojim soudom ter jih poduči, da se morajo dve tretjini udeležiti zbora, da sklep o predrugačenji pravil obveljá.“

Iz Nemčije. — „Nation. Zeit..“ donaša iz Londona novico, ki potrjuje, da vojska med Grško in Turčijo je neugibljiva. Turška armada na grški meji šteje zdaj 50.000 ljudi, ki so razdeljeni v 4 divizije. Turki hočejo čakati na ulaz grške armade, da bi potem môgli Grke obdolžiti, da so razrušili mir, in potem začnó Turki pričeti boj.

Iz Rusije. — Časniki poročajo, da je zadnje dni bilo prijetih in zaprtih več ljudi, ki so na sumu, da so se vdeležili nihilistične zarote proti caru; pri enem so našli okoli 700.000 rubljev denarja. Po zanesljivih znamenjih je sklepati, da je atentat na cara bil osnovan zunaj Rusije, v Švici, Parizu, Genovi (Genf) in Londonu. To kaže, da so zarotniki, ki strežejo vladarjem po življenji, raztreseni po vsem svetu, posebno po Evropi in da bo treba vsem vladam skupno stopiti na noge zoper tega nevarnega skupnega sovražnika. — Preiskava zoper nihiliste se na Ruskem nadaljuje z vso marljivostjo in vsaki dan spravi kaj novega na dan.

Popravek. V zadnjem listu „Novic“ v spisu „Strossmayerjeva postna okrožnica“ stran 84, vrsta 32. beri: sè Fotijem, ne sè Totijem; vrsta 33. namesto: nju delovanje glavni namen, beri: nju delovanja glavni namen; str. 85., vrsta 11.: Hočemo li pričakovati od nasprotnika Kristovega, beri: od namestnika Kristovega; v predzadnji vrsti: obhajali tisočletnico blagovestnika, beri: tisočletnico smrti itd.

☞ Današnjim „Novicam“ sta priloženi dve prilogi firme šivalnih strojev Jan. Jax.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.